(1)

क्र० - 82
परि० स० - 2039
रम्लसार - तन्त्र
17 - पूर्ण

(2)

क्र० - 147
परि० सं० - 1389
देवी रहस्ये - यन्त्रोद्धार विधि
तन्त्र - 5 अपूर्ण

रमल सार

पी० सं० 2039 क्र०-82

17- पूर्ण

र.सा. श्रीगणेशाय नमः मंजुलारुणविस्तीर्णकरांकुरसंयुतं शिवोद्भवं गजं भास्वन्नंकम
१ लामोदरं भज १ यः प्रश्नशास्त्राणि मनोरम्लशास्त्रप्रवर्द्धकः ज्योतिर्मनानुरेण
तमाचार्यं नमोस्म्यहं २ गुरोर्गोविंदशर्मस्य स्वाचवं शशिशेखरेणः प्रसादात्क्रिय
ते रम्लसारः श्रीयतिनामया ३ रम्लशास्त्रस्य पाशकप्रधानत्वान्मयं पाश
कनिर्माणविधिरुच्यते चतुःशतन्मांकितं नन्दस्वैरधस्यान्नवह्याक्तिन पश्चाद्ध्येकां
कितं नाहकुपुरस्ता छिद्रितं निरः ४ किंचिद्दीर्घस्निग्धनमं कोणाष्टकयुतं नया गु
रुधान्वादिरचितं शकलं चैतदुच्यते ५ एकायस्याः शलाकायां प्रोतं चैतच्चतुष्टयं भ रामः
वेत्पाशकमेकं तु द्वितीयस्याप्ययं विधिः ६ मयाकिंगोपितं वस्तु कार्यमेवाभविष्य १

र०सा० रवर्त्तिनी १४ चतुर्णामपि पंक्तीनां भागद्वयविधायिनी चतुर्णां पूर्वखंडानामा
२ द्यस्थानचतुष्टये १५ द्वितीये च तृतीये च तुरीये च यथास्थिताः शतस्परेखास्तथै
वोर्ध्वरेखायाः परतोन्यसेत् १६ चत्वारि शकलान्येवमाद्याष्ट शकलावलीः द्वयोः
शकलयोराद्य द्वित्रितुर्यस्थलानि च १७ विलोक्य तिर्यग्रेखांतरे रेखयोर्लिखेत्।
खं शतस्परेखयोरेवं द्वयोरेकस्य संभवः १८ द्वयोर्द्वयोः शकलयोर्मध्ये धोधः क्रमात्
न्यसेत् चत्वार्युत्पाद्य खंडानि सा द्वितीयावलिः स्मृता १९ चतुर्ष्वोर्द्वे समुत्पाद्य
सा तृतीयावलिर्द्वयोः खंडमेकं पंचदशरेखायाः परतोन्यसेत् २० खंडान्पंचदशा रम
द्याद्युत्पाद्यैकं तु पूर्ववत् न्यसेत्सा चतुरीयास्यान्पंक्तिः प्रस्तारवर्त्तिनी २१ एवंवोर २

न्निवेशनियच्छेत्स्पृकेवाविवर्त्येशकलानिच ७ समभागेद्वेनिजाभीयमाचार्यैः
चथवर्तकं रम्लशास्त्रस्यसंयोज्यलघ्वोशकुशकलद्वये ८ पट्टिकायांपाशस्त्र
गंस्तिपेच्छित्वानुसारतः कुजेमुखे शनौवारेस्तनीयेपंचमेतथा ९ त्रयोदशेषोडशे
चनारीकेचैकाविंशतौ चतुर्विंशेचनक्षिपेत्पाशकौसुधीः १० दिनरात्र्योःसार्द्धया
मानंतरंचैवनक्षिपेत् संयोज्यपाशकौस्तिम्नावाद्यखंडद्वयोः ११ शल्यस्यनुल्लि
खेच्छून्यंनिर्यम्येरेखांतुशल्ययोः रावंनीचक्रमात्स्थानचतुष्टयनियोजनैः १२ रेखाः
शल्यैर्भेदाद्यप्रस्तारशकलात्ततः द्वितीयात्तृतीयाच्चतुरीयाच्छकलद्वयात् १३ उत्ता
द्यत्रीणिखंडानिलिखेद्यानिलिखेद्यामक्रमात्ततः ऊर्ध्वरेखांततः कुर्यान्मध्येप्रस्ता

रखंडेयंप्रस्तारःसमुदाहृतः उक्तोक्तशकलानांस्यादंकवद्ग्रामतोभ्रमः २२
इतिप्रस्तारः प्रस्तारादिग्वहाराणांचतुष्टयंतुमहाताराख्यं तस्मात्परंग्वरहाराणां
चतुष्टयंतद्विताताख्यं २३ सुनवक्षिप्तदानसंज्ञंतृतीयमपिचतुष्टयंभवति तो
यांचतुष्टयंस्यात्तुरीयमपितज्ज्ववाराख्यं २४ अथपाशकलानांस्वरूपगुणनामा
नि उच्चैःशल्यंरेखारिजंस्यान्नीचैःशल्यंतुदाखिलं रेखाद्वयोर्मुक्तलीवंस्याद्द्वयोरेखं
तुसाविनं २५ लसानुसर्त्तुल्यवारीजंकवुज्जल्यवारिजकंतथा अथनवेरखारिजंचैवा
मार्गेयानाद्विशक्रादिक २६ फरतस्त्र्यज्जमानेहस्त्रेतनवेदाखिलंतथा एतानिवा
रुणीयानिप्रतीचीसंस्थितानितु २७ नयाजारख्यंनकीनामनुसर्तुल्दाखिलंतथा म

र॰सा॰ रीकं चाप्यसंज्ञानि शकलान्यौनराणि च २८ आरौक्तं कुल्दारिवलमंकीसंचोक्त
३ लाजमानं च पार्थिवसंज्ञान्येषां दक्षिणादिकं च शकलानां २९ श्वेतमाप्यं पार्थि
वं च श्यामं सामान्यतः स्मृतम् आग्नेयं शकलं पीतमारक्तं वायवं स्मृतं ३० आ
ग्नेयं वायवं चाप्यं पार्थिवं च तुरीयकं एकैकशकले विद्यादपि स्थानचतुष्टयं ३१
लत्यां शल्यत्रिमात्रा पुरुषमहच्छुभा पीनसरूधदीर्घा चाग्नेयी रेखा रिजे यानग
रगहनयोर्वासिनी चाग्निमोल्या हनुर्निर्मोणपुच्छयोरिपुरपिहतनः खंडिनाने
वयुक्तास्त्वाराली स्त्रयापिकडी धनुर्षिपुरुषुना धानुरुत्यचिमलं ३२ नुसन्तुल्खा राम
रिजं शल्यहृद्यमाचाहृद्यं सत स्थिनं साग्नविसिंहाभ्यां पूर्णोशे षंस्वपूर्ववत ३३ क ३

ज्ञुल्खारिज मत्पुभंशल्यं मात्रनहृद्यं भूयः गिरिवनवासममौल्यं नऋकेतुयुतं पूर्व
वच्छेषं ३४ पुरस्तात्त्रिशल्यं नतश्वेकरे खाऽनवे खारिजं खंडिनं पीनऋक्षं नमः कुं
भयुग्मौल्यहीनं नभइंवनग्रामवासं पुरैः पूर्ववत्तुल्यं ३५ इत्यग्नेयानि मिह्यो सौवायवी
यः फरतह इति पुमान् शल्ययुग्मं च रेखा शल्यं श्वेतारुणाभः स्मुभमहुकठिनः समा
मेम्पुत्रयुक्तः सरूधोवर्तुत्रै मुनकलिवसिनः खंडिनैकोल्यमूल्यस्त्रीतृणाधारास्यशत्रू
नटनकरणहारामयोर्यहिरामः ३६ शिल्पं निर्मितहेतुर्जो वावायुष्मयुक्तोतेनहो ज
न्मनिमल्लं जीवः पश्चिमदिक्फरता शकलस्य ३७ रेखाहृद्यानरगतेयदि शल्ययुग्मं
लक्षीवं शुभाशुभयुतं च विचित्रवर्णं दुर्गंधगोलमिथुनस्थितसौम्ययुक्तं चित्रापणा

 स्थमिह साविनमिज्ज सारव्यं ३८ रेखा शरसंरेखयोर्युग्ममेन इक्षुहस्तेनाखंडिनं च
 स्तनगारे शस्त्रविद्यालये स्थानमेषे भौ युक्तं नभइं ३९ रेखा शतस्य त्रिनयमनवेदाखि
लं पाटलं स्त्रीकं चिन्हौ त्यं नरगुन वृषभाभ्यां युतं वर्त्तुलं च तेयं वा सस्थलमिह भवनं
भरूह श्चापिविद्वैः सङ्गधान्यं कथितमपरं पूर्ववच्चास्यशेषं ४० इति वायवीयानि मा
त्रामुग्मं खमात्रे कठिनमुरुमुभं खंडिलं मध्यमौल्यं योषिद्दिक्तीर्णदीर्घ सितनहरितयु
नेसाविनज्ञारमाप्य हेचारामप्रवाहस्थलमपिविधुनाकर्कयुग्गृहगंधं हेतुःपुष्टिविधेः
कं पद्दरिरपिजनुमूल्लमेनह्युजं ४१ नकीनामकं शरस्यरे रेखखयुग्मं सितंनीलमेकाश्मुभं 
मौल्यहीनं ग्गसमस्तारमंभोवनग्ना मवासस्थिनं वश्चिकेभौमयुङ्गुन्कलीवं ४२ नदिहसु 

भनुसच्चतुर्दशेखिलं पूर्ववरेखाद्वययुनरखयुगंचे छेन पीनाग्निमौल्यं उपवनपठनार्हस्था
नवासं सगंधं पुनगुरुरूपयुक्तं ज्ञारमिश्रं च पूर्णं ४३ वरनरीकमिदंखचनुष्टयं सित
हरिन्मगंधवर्णं नयुक्तं निवसने कृषिवर्त्मनिनिक्तकेमुन कलीबमुदग्विधुकर्कयु
क ४४ इत्याग्न्यानि रेखा शतस्यद्वयं स्त्रीमुभमितकञ्जुहाखिलं श्वेतनक्षत्रं शोर्यसद्ग
धमौल्यं पुनमनिकठिनं पार्थिवं वर्त्तुलं च मिष्टान्नं पूर्णमेनद्विपुरपिचरद्वयत्पुष्टिनि
र्मोणहेतुर्भूः शिल्पं सेवमूलंजनुविचयमद्दिक्वर्णशैप्यायशस्य ४५ इनकीसंत्रिरेखा
धःशतस्यं स्थानममंगलं निर्मौल्यंखंडिनं विस्तनिकृष्टाम्लं चकम्पने ४६ कारगृहेम
नस्थानेदेवस्थाने पवास्थिनं मकरे सहमं देनस्थिनं शेषं स्वपूर्ववत् ४७ रेखाद्वये परि

र.सा. ह ध्वस्य द्यां नरालेसा चोकलामुनकालिवषुमान् असुका पूर्णोस्यलंसनिमिरंत्वपवि
५ त्रमस्याः स्यामाहरिद्रु दयुनानिज पूर्वं वद्व ४८ कम्नावुधस्य मुभगंधम्मुनामुभंवल्कीवे
विचित्रमपर्णं चतुरस्रदीर्घं जीवोस्यहेतु रवनीजननेत्र मूलं स्यान्सादिनं सकलरेख
मिरंजमानं ४९ इति पार्थिवानि अथ वर्णशल्यानि अफयोर्लतांवसयोरिनकीसंहुः
स्त्रिकाजवयोः दरयोस्त्रापिवजंयोनसर्नुहाखिलंठशयोः ५० वनयोरेननखारिजमनं
वारव्यं हारिवलंजसयोः खारिजमिदंतुलसयोः फरहसजयोर्नकीयजयोः ५१ कजयोः
कजुहाखिलमिदमेननवारिजं लगयोः मनसैकाराणां स्युर्जे मानमुकलेजमान रीकं राम
च ५२ यवनाचार्योक्तायेवर्णास्तेषामिमानि शकल्यानि नोक्ताश्चिन्नैर्यभ्यो ज्ञायंतेये ५

पिज्ञानि नेवास्तुः ५३ हृष्ठकवागाद्युत्तरचतुष्टयस्यैव शकलेभ्यः प्रस्तारं वा कुर्याद्वि
धिनानेनैवया शकाभावे ५४ इति श्रीगोकुलवासव्यलक्ष्मीनृसिंहमहात्मजश्रीप
तिविरचिते रमलसारे शकलस्वरूपगुणनिरूपणं नाम प्रथमं प्रकरणं १ आग्नेयं
वाप्यं पार्थिवं च सुहृः क्रमान् प्रस्तारे स्युर्गृहाराशेन द्योगान्खंडवल्लाबलं १ आग्नेया
दीनि खंडानि स्वस्वालयगतानि चेत् प्रस्तारे स्युस्तदा पूर्णबलमेतेषु दशपते २ मित्राल
यगतानि स्युस्तदा पिवलं लवं जिन शत्रुगेहगतानां तु नैतेषां विद्यते वलं ३ उदासीन
गृहस्थानां समस्तानाय तां पुनः अग्निवायू नीरभूमी मित्रे शत्रू जलानलौ ४ शत्रू भू
म्यनिलौ चाप्यो वन्हिभूम्योस्त्व मध्यमं जलमारुतयोर्मध्यं मित्रारि यवनैः स्मृतं ५ विज्ञ

र.सा. रहादिपंक्तयः हिजरहः सुकुनमिजाजाहरफाबरहास्सहाबजराः शकलाबलयस्ले
६ नाः शाकलबलायोपयुज्यंते ६ द्येकषट्पुनरेकानिलस्त्रांकक्तुल्हाखिलं मिथिनेत्रै
करुद्राश्च्वरशैकादशपट्नया ७ कबजुलखाखिजेषड्विंव सुमित्राश्चपंचच द्वादशै
कादशेस्ते पंचतुर्यमथैकथ्यते ८ जमाने षोडशचतुस्त्रियोदशषोडश चतुःषोडश
विख्यानं फरहानेकपांडवाः ९ दशानंदास्त्रयारुद्रा विशिखाश्चनुरंगमाः उकलादशषट्
पंचचतुर्दशखगास्तथा १० वसुमासाश्च विख्यानादनकीसमथोच्यते वसखवश्चधि
कादिग्द्विवसुशकाब्धयः स्मृताः ११ तुम्राशवसुसप्तत्रिद्विषराने चाशाकथ्यते वपाज राम
मब्धिवेदवेदास्त्रयोदश १२ त्रयश्चेत्रिसमाख्यानेन सर्जुल्खाखिजंत्वनः नंदरद्विवषड्विरि ६

नवकाष्टाश्चक्रीर्तिताः १३ तुसर्जुर्दशखिलंमासाः शिवाशक्राश्चपांडवाः रविदिक्तिथ
यःप्रोक्ता अनवेरखाखिजंत्वनः १४ त्रयोदशद्वादशचषोडशाश्चाखवन्हयः चतुर्दशस
मारव्यानानकीनामोच्यते धुना १५ शक्रास्त्रयोदशनयानि षयोदिक्त्रयोदश तुरगाव
सवोहेयाज्यनवेदाखिलंत्विनः १६ त्रिचतुर्दशनेत्राश्च शक्रनेत्राग्नहाः स्मृताः इज्ज्तमैका
दशानिष्पिरुद्रपंचदशर्त्तवः १७ तिथित्रयोदशनयानरीकमथकथ्यते पंचषोडशमासा
श्चषोडशाग्नेनदस्वनः १८ निधयःषोडशशराःस्थानांकाः समपंक्तिषु हिजरहादिषुवि
ज्ञेयाः शाकलानांक्रमाद्बुधैः १९ प्रस्तारेयस्हतद्दंशाकलंहिजरहादिषु क्वापिचेद्दृश्यते
नत्स्यंखगेतवलवद्धिनत् २० पंक्तिद्वयेत्रयेवापिगलैक्येशब्दधिकंबलं सज्ञानीयगल्ले:

र॰सा॰ केन पंक्तिगे है कान लया २१ द्विविधं शलाकानां तु बलमेवं विचारयेत् न्यूनाधिके प्रश्न
७ कार्यं न्यूनाधिकं वदेत्सुनः २२ अथ प्रश्नः अथ मुष्टिस्थादिगोपितवस्तुकथनं मुष्टिस्थादिगु
प्तस्यार्थस्य सातीस्यात्छकलद्वयं व्याहृतं कीर्त्तयेत्स्यानां प्रस्तारे यदि न ध्रुवं २३ मुष्ट्यादिषु
किमप्यस्ति न चैकामपि चेन्न यो: द्वयोरभावः प्रस्तारे शून्यं मुष्ट्यादिके वदेत् २४ षष्ठे गृहे चतुर्थे
वा हारविलेवा पिसाविनं शकलं चेन्न शप्यस्ति वस्तु मुष्ट्यादिषु ध्रुवं २५ नवमे पंचमे षष्ठे हारवि
लेवा पिसाविनं शकलं चेन्न शष्टस्ते इति गोपितं वदेत् २६ खारिजे मुन्कलीवे तु गुप्तवामकरे
स्थितं काठिन्य मार्दवेवर्णस्वरूपं स्थानमेव च २७ मौल्यपोषलाहेतु स्वयोगायोगौ रिपुस्त
या: शरणान्च खंडितं त्वेच खारोनिर्माणकारणं २८ उन्नतिवस्तु चैतानि मुष्टिषु प्रवदेत्सुधी: रम
७
प्रस्तारादिग्गृहस्थितशकलाद्वा दृशगस्य शकलानं एकैकादिलक्ष्यपे क्रमतः काठिन्य
मार्दवादि स्याणाम् २९ षड्देहेछकलाद्युस्थाहृस्थानस्य प्रमं सुधी: गुणान्द्वयोश्च संयोज्य वदेद्बु
धनुसारतः ३० द्वयोर्विरुद्धकथनात्तत्र संभाव्यते यदि द्वयोरेकं समुत्पाद्य शकलं तद्गुणं व
देत् ३१ अथ योगवशात्तु मध्यस्तु तत्रिवं भवतिविशेषज्ञानं वर्णोलयेचेछकलंक्षशानोगुणं
नष्टाद्युनिपुनंनिपुणं वदेत् आप्यं यदाद्यसहने शककलं तस्मात् प्रमेषुतत्लभतं केंद्रुकवन्मृदु
त्व ३२ काठिन्यमार्दवे वा यो: शकलस्य वदेत्सुधी: सत्रस्य सुहृदस्यैव प्रस्तार: प्रथमे गृहे ३३ प्रस्ता
रे चेद्व्याप्यार्जं स्यात्त्नीयेमिलयेयदि अंत: प्रत्यंतरावस्तभवेन्मुष्टिगतं सुधी: ३४ तनीयेनवमे चे
त्स्यात्तरीकं धवत् उन्कीर्णं चित्रवद्युक्तं चित्रैर्वा बाणसंमितं ३५ नकीनतीयेफरहास्याद्यशानवमेग

र.सा. ते त्रिकोणं छिद्रितं वस्तु कम्पनीयं नरं बुधैः ३६ उत्कलाचेत्कनीयेच शपमेव स्तु वासमा सच्चेणवा
८ वल्कले नवे छिन्ने निश्छिन्नं वदेत् ३७ वायवं शकलं च स्यान्नवमेव स्तु लोमजं वह्निगन्धेन चालेपसु
कलाचेत्त्वनुदेशे ३८ इति पुष्टिः अथ पापीयसश्च: प्रपमंगः हविचारः नवोज्ज्ञेश स्य यः प्रश्नः का
र्यारंभस्य चापि यत् जीविकायाः सहायस्य या सर्वस्य सानुजस्य च ३९ आयुः प्रयत्नयोश्चापि जन्म
न्मस्थानस्य चापि यत् धनस्यापि च यः प्रश्नः कम्पनीयो धनालयान् ४० आहृतानां धृतानां च योनित्य
शयनस्य च प्रश्नो यद्दूरयात्रा यावत्कः सत्ज्ञालयान् ४१ मातापितानां ग्रहाणां च विजयस्या सुयत्न
या भूमेः क्षेत्रेषु स्थिते भ्यापि स्वभावस्यापि तु लग्ना ४२ मातुर्जनपरस्यापि प्रश्नो वाच्यः सुहृद्गृहान् एम
सुहृः स्नेहस्य पुत्राणां तथा मारकवस्तुनः ४३ कौतुकाद्यपि वस्तूनां शिल्पस्य सुहृदस्तथा लेमपत्रा ८

गम्भोरेन दूतानां वाससस्तथा ४४ कन्यावाग्जो विद्धराणां प्रश्नो वाच्यः सुनालयात् उक्तं नदोषव
स्तूनां तथा चैरकगर्भयोः ४५ रात्रौ पहनवस्तूनामरण्या च नरोगयोः मगच्छापारिकाणां च पश्च
नामत्यस्य रेहिनां ४६ कार्मणस्यापि यः प्रश्नः स वाच्यो रिपुगेहमेनः धनपत्नु पयन्यो स्त्रस्त्रीका
रस्य रिपोरपि ४७ स्यानानां रस्थिनां यस्य परे शस्त्रचान्मनः कपस्य विक्रयस्यापि तत्र व्यासंगिक
स्य यः ४८ चोरस्यापि च यः प्रश्नः स वाच्यः सप्तमाद्गृहात् पितुः पितामहादीनां विवंभन्या गृहे च यत्
४९ यस्त्वगृहे यपकस्यापि स्त्रीणां यास्रवभयस्य च बद्धकोरस्य चेत्येष्टं स्वगृहात्स्य तु स्थितेः ५० उदयेमाल
स्य यो मृत्यो दुर्गेस्य स्यागमस्तथा क्लेशस्यापि च यः प्रश्नः सो पिवाच्योष्टमालयात् ५१ स्वामी हरदेव से
वायाः स्वमस्वस्व प्रधर्मयोः दूरदेशेषु यात्रायां तात्पर्ये दानविद्ययोः ५२ अभिचारस्य यः प्रश्नः स वा

रम
२
योनवमाद्रलान् मरार्थे चरलकीयेत्त्सु सन्मा शत्तिपालनं ५३ वलानत्रोद्यमस्यापिविजयस्य मृ
तीपते: स्याकाशेमेघवद्धीनांसमुद्रसरितांनपा ५४ जलाशयानामन्येषांसुतृप्णामोधवस्य च
रसापनस्यागमोऽत्रमंत्रयंत्रादिकस्य च ५५ सुतानेनाप्यमौल्यारेभियानांचाप्रियस्तथा सखा
भिनम्भपःश्रभ्रोवाच्यः सरशमाद्रलान् ५६ खाभीष्टलाभसिद्ध्यस्मनीषायाश्च मंत्रिणः श्रमानस्यापि
पःश्रम्भोधाय्यश्चैकारशालयान् ५७ गजवाहोष्ट्रमहिषवषायुभयादेहिनां पशस्तांवं धनस्यापिशत्रौः
कारागृहस्य च ५८ अपुस्यापिचयःश्रम्भःसवासोदारशालयान् एनेत्वार्थे चलानव्यास्तत्रहालयान ५९
विशेषश्रम्भः पाचाहोरिगेमश्रभ्रे सम्यकस्याछुभस्वारिजं सुभहाखिलखंडंनुमित्रायागमनेसुभ ६० स्थिरश्र रम
भ्रेशाविनंचेत्कार्यसिद्धिःसदाभवेत् मश्नग्रहे सुतकलीवंकार्यसंदेहकारकं ६१ सुभंचेत्सिद्धिरतेषमसुभंनहिनाश २

कं असुभंसुभहरयंचेरसुभालोकितंसुभं ६२ हनंईफलदैरते यंतत्सूतंवाविचारयेत् सर्वोलेववहिंखगनि
यशेत्समसोप्यसमममं ६३ नविशेषःफलेकस्मिन्साविनेराखिलेनया ६४ चतुर्थेवष्टाष्टममासस्थासम
लारगेहेप्यसुभाःस्वभावात् सनवंडके श्रेत्सहिताः सुभास्तत्स्यान्यालयपश्रविधावपिस्युः ६५ भाधेयंच
रशेगेहे परिस्याधफलंसुभंभ्रपिगेहांतरश्रभ्रे शकलेनाप्नुभावृतं ६६ ॥ प्रश्रगेहे सुभंखंडमसुभैनिल
येपरि पुनरुक्तंनहानैवअवरेछुभकारकं ६७ नचेछुभेपुनर्यातिसुभमेवनसंवरेत् असुभंपश्चगृहं
नुपुनरुक्तंसुभेपरि ६८ नहासुभहमेवस्याभ्रचेद्यान्यसुभेपुनः अपमानमश्रयः सपमानपोरशा
हपिशकुलादेकं शकलसुमनं स्यापेमम्यभवहनिमलाहचेतनचैमरस्यापे: ६९ गलानंचवरणाछुनं
मपमंचालयेद्बुधः नपत्रस्थिरनामेनिखंडंनस्थान्यनोत्लिखेत् ७० एवंद्वितीयशस्त्यंचस्थिरनामेनि

र॰सा पत्रनन् नन्या शेषे विलिखेदेकं द्वयोरुन्मारयेन्नतः ७१ नतप्रस्तारगेहे यत्र प्रथम्नस्तत्रैव संपुनः न
१० त्रेदष्टे न लभ्येन वर्षेनन्मूलखंडयोः ७२ यद्द्वलिङ्गननतः प्रथमबलसाम्येद्वयोर्वदेत् ७३ इत्येकः
प्रकारः निपिविश्वनंदचंद्रप्रमितालयशकलभूमिभागेभ्यः आद्यद्वित्रितुरीयस्थानस्थितश
कलवम्सलिलन्हिभागेभ्यः ७४ पंचमसप्तमसत्तुवसुगेहस्थितशकलाच यैव वन्हिभागात्तु
आदाय शल्यरेखास्तुरीयशकलं विलिखे अयारम्भे ७५ हेनन्खंडचतुर्थ्योर्द्वाभ्यांसुन्मारयेदे
कं अनेन विधिना कृत्वा प्रस्तारं सप्तखंडकं सप्तमं खंडमेनस्य प्रस्तारे प्रहरे स्थितं ७६ प्रथमं तत्रै
व विन्यायवदेत्संभाविनं बुधः सकृत्प्रथमे द्वितीयोयं प्रकारः समुदाहृतः ७७ इति द्वितीयः प्रस्ता राम
रे सर्वशकलशल्यानिगणयेन्नतः षोडशेन हते भागे शेषः प्रस्तालयो मतः ७८ त्रयोदशे च १०

शल्येवा शेषेन्वाद्यालयाद्देत् चतुर्दशे पंचदशे षोडशे वापि शेषिते ७९ द्वितीयाद्यनतो
पाद्वतुरीयाद्यालयाद्देत् राषैवरीतिर्विज्ञेया पूर्वोक्तेन विधिद्वये ८० इति तृतीयः प्रथमश
ल्यचालनप्रकारः रन्ध्राः पंचदशे खंडे वस्वादिषु चतुर्ष्वपि स्थानेषु नियमा यत्र प्रथमं शल्यमी
क्षते ८१ द्वितीयं वापि नज्ञान्ममूलयोरपि खंडयोः स्थलेनत्रैव नद्वा शल्यं तत्रैव योजयेत् ८२
नरोर्ध्वं यत्कोनन्खंडमूलमेन तत्रैव स्थिरनामेति शल्यलाभेन रक्ष्यतः ८३ स्वस्थान शल्य
लाभेन प्रथमे द्विष्टमेव वा स्थिरनामेति पक्षंन्यमेनच्छून्यसचालनं ८४ अंगुलीधारणेनैव मन
सानतु कर्मणा ८५ इति शल्यचालने प्रथमप्रथमप्रकारे विशेषः प्रस्ताराद्येजमाने चेदुदय
स्तारउच्यते नराष्ट्रः पाशस्तुगं स्थित्वा प्रथमं नतो वदेत् ८६ नत्रैमं चदशे गेहे प्रस्तारो द्वार

र॰सा॰ नं यदि वक्ष्यमाणप्रकारेण कुर्यादुन्मलब्धये ८७ इच्छाद्रद्वान प्रकारमाह आद्यात्र्यादेश्शा
११ स्त्राद्विवतुर्योऽत्र चतुर्दशात् सप्तमान्निधिसंख्यात्र्य दशमात्षोडशान्त या ८८ क्रमाद्दद्याद्यखंडा
नि चत्वार्यादौ लिखेत्ततः प्रस्तारं पूर्ववत्कृत्वा न च ध्वं खंडं तु चालयेत् ८९ प्रस्तारमुद्दृत्तानमाह
भोजस्वस्यं पुनः खंडं नियोगे हेन कर्हिचित् कुत्र चित्कलेऽप्यांतिः स्याच्चेदायानिनान्यथा ९० पुन
स्त्वजमानं चेत्तदान्यो विधिरुच्यते लघोर्हृस्वावयाजेन कीदृशानां चतुष्टयं ९१ क्रमाद्दद्यादिनस्यादैः
शकलैस्तस्य योजयेत् तदुद्भवानि खंडानि चत्वार्यादौ लिखेत्पुनः ९२ प्रस्तारं पूर्ववत्कृत्वा स्वस्यला
भस्तथा भवेत् भूनादिकालज्ञाने यमान सप्रस्त्रयचिंत्यते ९३ स्वल्पोपयोगो ज्ञानस्यादिनानेन भवेत्त्र रम
मात् अथ नष्टप्रस्तावधितानमाह स्वसंख्यागुणितं प्रस्तारे हस्वांकेन योजयेत् ९४ यावत्स्या ११

त्तावतो हेन प्रस्त्र कालावधिर्भवेत् विज्ञाहः स्वगृहात्प्रस्त्रः खंडं याशक योगतः ९५ यावद्दहाण्य
निक्रम्य गैव स्तारे पुरतो व्रजेत् गृहावध्यंक मध्येतु तत्संख्यांकं वियोजयेत् ९६ एवं यः स्थितं सं कः
स्यात्प्रश्नकालावधिस्तु सः पुनरुक्तं परा प्रस्त्रखंडमन्युगृहे भवेत् ९७ यस्मिन्गृहे वलिखेस्यात्ततः
प्रश्नावधिर्वदेत् योंकः प्रश्नावधेस्तस्य कुर्याद्भागत्रयं ततः ९८ पूर्वे भागो वर्तमानो भावि स्यात्तु द्वितीय
कः भाकरियः स्यात्खंड योगाच्छुभाशुभः ९९ अथ प्रश्नावधे भूतादिकालज्ञानार्थं तदुपयोगित्वेनो
पलता रव्यपंक्तीराह वृद्धिस्थाने पुरवंक्त्र्यानां शून्यामे यादिसंतिच नान्यवत्क्रमेणाष्टौ हस्पक्तनालि
खेत्ततः १०० एषां वाद्यादि भागेषु दृश्यन्ते खानि नान्यपि नरहधस्ताल्लिखे सर्वं कोष्ठया कारालितक्रमात् १
एवं मत्र्यहस्वखंडानां च तस्त्रः पंक्तयो पराः उप्यहानाक्ष्यातेषा स्यात्समाद्य चतुष्टयं २ लघोर्हृस्वावजे यानत

र॰ मा॰ कीडानां च यथाक्रमं यथा उन्मत्तानां सलीन्येवं नाम्ना खेनक्षुकीर्तितं ३ एतेषामुपयोगस्तु प्रस्तारेष्वा
१२ दनक्रमे रम्न पंचर शेखंडे द्वितीयं खंडं भवेद्यतः ४ यायाभागात्ज्ञलस्यापियाश्वायभागतः चाल
येत्तदुपारमनयत्रास्थिरनोद्भुजेत् ५ प्रश्ने येत्र द्विसाक्षीस्यात्ततः कालंविचारयेत् ग्र पवासाऽस्ति
रोगवास्यपुनः शकलं नु यत् ६ प्रस्तारे स्यात्ततः कालहानमेतन्मनोगत रे उन्मत्तानास्वयं त्रीयीबुन
न्सात्तीशकलं मतं ७ यस्यां पंक्तौ पतत्र गेहेन तन्नमूर्वपंक्तिगयत्स्या हाकस्मिकेकालेन हन्यंच मुभा
मुतं ८ स्वपंक्तौ यान्स्थिनं यथ्यनस्याद्ननेमुभामुभं यु[illegible]हृत्मनः स्थिनंतत्र वर्तमाने भवस्थितं ९
नीचपंक्तिस्थितानां खंडानां वियत्कालसंस्थितिः खंडान्नत्वपंक्तिः स्याद्यस्याकस्मिकं वदेत् राम
१० तुरीयस्य भविष्यं तु शकलान्पंक्तिपूर्वेगात् पंचमे भूतकालं तु शकलात् हृष्माद्दहेत् ११ वर्तमानं च

पंचमस्य च प्रथमाच्छकलाद्वदेत् यस्मिन्काले शुभं खंडं तस्मिन्सिद्धिर्भवेद्ध्रुवं १२ यस्साक्षी शकलं स्या
त्पुनः शकलं भवेत् तत्र लक्ष्यो नराग्नेय खंडे द्वेन हिलोकयेत् १३ एवमेव ततः कालान्स्वनुरो
पि विचारयेत् उन्मत्तानाग्नि खंडानां पंक्तिस्तत्रोपयुज्यते १४ एवमेवप्रमप्रकरणे पूर्वे येविष
यानोक्तामया प्रकरणत्रये चतुर्थेनान्यकरणे वस्मिन् प्रश्नोपयोगिनः १५ आत्मनः पृच्छकस्यापि
द्वयोरन्यस्य कर्हिचित् सर्वाभीक्ष्णोरयप्रश्नस्त्वस्तार प्रथमाद्वदेत् १६ द्वादशान्त पर्यन्तं सर्वोन्भावा
न्विचारयेत् शुभस्याप्यशुभस्यापि शकलस्यानुयोगतः १७ तनहृत्स्या च भावानां पुष्टिं हानिं च नि
र्दिशेत् आनुकूल्नीयभवनं समं नन्सुनालयं १८ अनोदि भान जन्मोपायोगेहात्सप्तमामान्
नवमात् भान पत्नीनांपित्र्यस्यानुपहानः १९ पत्नीगेहात्तनीयं तु शालकस्य वदेत्ततः अपत्या

के.सा. मा विवाहस्य शस्त्रे मेकादशाहूरेत् २० एवं संबंधिनां शस्त्रगन्तुध्यनुसारतः विचारयेत्स्वपरयोराद्यो
१३ पंपल्लउच्यते २१ यदधिकं पने शस्त्रं तदायुग्न्तमेवहि नत्नआरभ्यतं शस्त्रं नत्तद्देहादिचारयेत् २२
आयं द्वितीयपत्सु शस्त्रविद्धिर्विचारयेः अथधनभवनशस्त्रे विशेषः द्वयोः संबंधिनोर्मध्ये कस्या
स्तिबहुलं धनं २३ एतद्विचारणायां तु मुख्यस्य शयमं गृहं तत्संबंधी गृहं चान्यद्द्वयोश्चैद्धनवेश्म
नि २४ शुभं स्यात्स्याविनं खंडं हाखिलं वापि नदवेत् तस्यास्तिबहुलं वित्तं द्वयोश्चद्वुभयोः समं २५
अशुभं खार्मिजं यत्र तत्र नोवियतं शुभेतु खरिजे विद्यात्स्याल्पं न बहुलं धनं २६ शुभाशुभे मुन्कलीवे
प्येवमल्पं समंवस सत्सरद्दयायुक्तिभिश्चतत्स्पवर्तौ विचारयेत् २७ यत्रकन्याधिकं तु शकलं यस्य रा म
स स्याद्धनवेश्मनि द्वयोः साम्येपि तत्सैवत्तान्यं बहुलं वसु २८ शत्न्यद्रूयेतु माचायाः शत्न्यं त्वेक १२

मिनिक्रमात् अथपत्नीयभवने विशेषः स्वपरो काश्चपाशाचस्याः सन्याविन प्यात्किसु २९ इयं
वाद्विःयमशस्त्रमपिगेहात्पत्नीयतः पत्नीये सप्तमे चैव हाखिलं शुभखंडकं ३० तदा स्यात्सावित्नं
चेन्निरंतनस्याद्देहेनस्पधीः अन्ययेवान्यथान्ते पंमिश्रिते मिश्रमेवच ३१ एवं शत्नारकं बीस्पसन्याल
न्यं वदेत्तदा संतानशस्त्रे विशेषः आद्यसप्तमयोर्योगान्सप्तमं जायते तु यत् ३२ सविनं मद्दाखिलं वापि
तत्रैरुर्मोस्तिनिस्चितं खारिजं मुन्कलीवं च चास्तिगर्भेस्य संभयः ३३ सतिगर्भे भवेत्पुत्रः कन्यावेति
विचारयेत् आद्यं भर्तृगृहं शोकं सप्तमं तु स्त्रियो गृहं ३४ तयो योगा यदुत्पन्नं सप्तमं शकलं तिन
न् पंचमालयखंडेन तद्योगाज्जायते तु यत् ३५ तत्सुतशकलं तेषु पुंसां श्रेजायते सुतः योषित्वेकरण
स्त्रीबंकन्यैवजायते ३६ पंचमालयखंडं चेत्सुनरुक्तं च जायते तदाद्यं द्वादशे सुवरद्विशास्त्रविनि

र०सा० स्वपः २६ ॥ आयालयं पृष्ठे त्रिखंडं नहारात्रौ भवेन्सुनः शकलं दिवसस्यायनरायम्रदिने भवेत् ४० न
१४ वमे निलये यस्यानखंडं लग्नेनतो भवेत् पंचमे शुभखंडे चेच्चिरंजीवी भवेन्सुनः ४१ अपस्मारश्च नखंडे
नपंचमालयखंडेन्नः योगश्चेज्ज्ञायते चोकलाव यानमपवाननः ४२ द्वयंसेनान विषयेसुनरासुभरं
मनं पंचमालयगं खंडं यावन्सुनिलयेसुनन् ४३ भल्लारेपुनरुक्तंस्याच्चावं नलनयाधुवं ॥ भषवापंच
मस्यं नद्दहेस्थिनं ४४ नऊलान्ये यावन्मल्लारनिलयेसुच संख्याघावभीसुचाल्लावंनः सुर्नेनंशयः ४५
नञ्चेदायेच नुर्येवासप्त श्मेहष्टमेपिवा पुनरुक्तं सुनः स्याचल्लेचेकादशेपिसः ४६ यावन्त्वाःऽन्येयगेहेषु
पु[illegible]वरुक्तेनुन द्वेवेत् पुचाल्लावं नरवसुर्वीयमेषयितेपरा ४७ ॥ भाष्ये षुपितुकन्यासुगेने यानस्तुपार्थि रम
वे ॥ [illegible] हेविशेषः चौरप्रश्ने चौरायहनवस्तूनां सद्भीरुच्चानयानकी ४८ नेमल्लारेननेन्यानांन १४

द्र्व्यं स्वगृहे स्थितं न चौरेण हृतं संशयमन्यथायहृतन्तुनन् ४९ धनिनः शुपमेगेहे तंनस्करस्यतुसप
म नेनाहृतस्यवित्तस्य गेहयहं भकीर्तितं ५० धनिनोधनगेहस्यपरिस्थाशुभराखिलं सार्थिनश्चा
पिखंडं चेत्स्थान शेषन्तनहृतं ५१ धनाभयस्यचौरस्य शकलं धनिनोगृहे धनस्यपुनरुक्तस्यप्राप्तमे
वगतं धनं ५२ धनालयेद्द्योश्चेन्स्यान्तवारिजं शकलं पुनः नदोभयोर्गृहेप्योऽपि धनमत्रन्यगच्छति ५३
मुन्कलीवं धनगृहे धनिनश्चेत्तदावसु अर्द्धमायाति निर्यत्नाच्छुभं किंचिदसुपात् ५४ एवं धनाल
येह्न्त्यादयोः खंडैः शुभाशुभैः बलावलेविचाल्लाभैन्सुधीः ५५ चौरस्तथमाह अथहे चौरशकलं यद्द
स्यंतद्दहस्थितं मल्लारे शकलं यस्यास्त्रौरस्तथंनमोवदेत् ५६ योपिहासुरूपोवापि वालाव[illegible]
वा गौरः श्यामः समोवा पृष्ठहासीनो ग्रवानिजः ५७ श्यामलः क्षत्रियोवैश्यः शूद्रोवेनिविचारयेत् शकलेस्त

र.सा० दृढे ह्यापि ज्योतिःशास्त्रानुसारतः ५८ भौमस्य शकलं यत्र प्रस्तारे द्वादशस्वपि स्थितं वेश्म
९५ नित्रवौवचौरे स्याद्द्वादशस्वपि ५९ अंगेषु त्रिषु चिन्हं वा शस्त्रचिह्नं भवेद्ध्रुवं कस्मादिशि गत
श्चौरः कुत्र वा नद्दने गृहं ६० दूरदेशे समीपे वा स्थानं स्थितमथापि वा एतद्धि चारणीयं तु द्वयो
यो त्र्या गृहस्थितं ६१ नवमं चतुर्थीयं च खंडं द्वयं वदेत्ततः नवमं खारिजं चेत्स्यात् दूरं गतं वदेत्
६२ समीपदेशगं तत्स्यात् तृतीये यदि खारिजं पात्रा गेहस्थितं तत्र खंडजाभ्यां ज्ञानीयात् द्वयोर्दिशं ६३
अथ परोगप्रश्ने रोगिणः सप्तमे गेहे षष्ठे रोगस्य कल्पने वैद्यस्य दशमे गेहे भेषजस्यामितस्थितं ६४
प्रस्ताराद्ये सप्तमे च यदि स्याच्छुभदाखिलं सा वितं चापि तद्रोगिशरीरं स्यादनामयं ६५ शुभे शुभं र.सा
मुन्कलीवं खारिजे च विलंबिनः शीघ्रं चैव यथा संभावितं वदेत् ६६ षष्ठे चेच्छुभखारिजं शकलं तु यदा ९५

भवेत् तदा रोगविमुक्तिः स्याच्छीघ्रमेव न संशयः ६७ अशुभं खारिजं चेत्स्यात् क्लेशाद्रोगस्य निर्ग
मः सा वितेदाखिलं वापि शुभं चेच्छुभदायिकं ६८ औषधायनां च वैद्यस्य गेहे खहस्ये शुभाशुभं शक
लेस्ताप्यनां नरोगमुक्तिर्दाशुभाशुभं ६९ अशुभाः शकला रोगिप्रश्ने सुःशुभदायिकाः प्रथमं श
कलं वापि षष्ठं वा परिवेशमति ७० अष्टमे पुनरुक्तं स्यात्तत्स्त द्रोगिणो भवेत् नसद्दुदाखिलं चे
त्स्याद्रोगी प्रश्ने षष्ठमे गृहे ७१ तदा म्रियते रोगात्त्रो स्वन्वारि शद्दिनांतरे अष्टमे द्वादशे वापि चतुर्थे श
कलं यदा ७२ पुनरुक्तं तदा दुःखमुपगत्य रुक्तं न भवेत् रज्जमाचा कला स्याच्च परिषष्ठे गृहे भवेत् ७३ त
दान्तरद्रष्टी दैवरोगिणो निश्चितं वदेत् आग्नेयं वायवं चाप्यं पार्थिवं चापि यद्भवेत् ७४ षष्ठेपि प्रक्रमाद्दे
यं पित्त वातकफरोद्भवः अजीर्णजनितो वापि रोगो वाच्यस्तदा बुधैः ७५ अथ षाष्ठमगृहे विशेषः तत्र

र.सा. सुक्तः कदाहंसोपि निश्चेश्चविचारयेत् कवज्जुल्याखिलं तावेअनवेहाखिलं तथा ७६ द्वितीयेस्याद
१६ ष्टमेतुपुनरुक्तंविचारयेत् नहास्थापि मुक्तस्तुनवरितं स्यान्नसंशयः ७७ द्वितीयेचाष्टमेवापि शकले।
सुभखाविजे नहापिश्चस्यामुक्तिः स्यात्किंचित्कालाद्नंतरं ७८ आद्येतृतीयेद्वितीयेस्यात्तिकोसनपो
कला नवीयेनहणस्यस्याद्दिः साम्यमनोन्यथा ७९ अथदशमेविशेषः अर्थिनः [illegible]प्रथमंगेहे
नथाशाम्यर्थिनोगृहं सप्तमंन्यायकर्तुश्चदशमंगृहमिष्यते ८० यस्यगेहेशुभंखंडंद्वयोस्तस्यज
योभवेत् पराजयःस्यादशुभेसप्तमेसंधिर्भवेद्द्वयोः ८१ यस्यैशवकलन्यायेनतु[illegible]र्थेसप्तमेप्रिया दशमेपु
नरुक्तंस्याद्दशमेबलवत्तरं ८२ नस्यैवविजयोतेयस्त्वमिथेश्मिनवस्तुनः प्रथमंसप्तमंखंडंदशमस्थेन राम
योजयेत् ८३ नघोणाज्जायतेखंडंशुभंनं[illegible]स्यजयोभवेत् द्वयोर्विवदतोर्विधानत्वयनेश्वधनालयं ८४ १६

र.सा. सताप्यादिगृहंवापिनचछकलयोगतः आयव्ययादिकंनेत्रोवरेद्ध्यानुसारतः ८५ मयाद्यर्किभुक्तमि
१७ नियम्येनैवंविचारयेत् दशमंशकलंचेत्स्याद्द्वितीयेगेहेपुनस्तथा ८६ मिष्टान्नमशनंतेयकंदमूलः
फलादिकं पुपार्थिवपुनरुक्त्यानुरूतचूर्णादिकंवदेत् ८७ इत्नमाद्दशमस्याचेद्धिचित्रमशितंवद
देत् अथवाद्दशमादेवखंडान्सर्वेविचारयेत् ८८ दशमेवह्निशस्यंचेमिष्टान्नमशितंवदेत् वायुशस्
त्रेनुदुग्धादिजलशस्त्रेफलादिकं ८९ पृथ्वीशस्त्रेनुचूर्णादिमिश्रेमिश्रंफ[illegible]लंवदेत् भस्मालयेषु
विशेषस्तूक्तिभिर्बुधः नतछकलयोगाश्चवुध्यान्यानपिचिंतयेत् ९० इतिश्रीश्रीपतिविरचितेरत्
नसारःसमाप्तः ॥ मितिसंवत् १८३ मितिपुसवदि द समि ॥ लिखनेराधाकृष्णश्रामणा ॥ ७ राम
१७

पा॰ सं॰ २०३१

कुल पन्ने — १ पत्र [illegible]